

ILLÉS-NAPI HAGYOMÁNYOK TEMERINBEN

Illés próféta kultusza, mely *Bálint Sándor* szerint Árpád-kori szakrális népetünk bizánci jellegű öröksége,¹ Temerinben a XIX. sz. második felében virágzott fel. Több, egymásnak kis mértékben ellentmondó szóbeli és írásos adat alapján arra a következtetésre jutottam, hogy Temerinben Illés napja 1853-tól vagy 1854-től, de legkésőbb 1876-tól kezdve számít fogadalmi ünnepnek és munkatilalmi napnak, noha ez utóbbi minden valószínűség szerint sokkalta korábbi eredetű. (A harmincas évek jugoszláviai magyar sajtójában – amelynek Illés-napra vonatkozó publikációiról még lesz szó – mindenesetre a legtöbbször emlegetett évszám 1854.) A fogadalmi ünnep megülésének okául mind az írásos források, mind a szájhagyomány különféle természeti katasztrófákat (szárazságot, szélvihart, dögvészt) neveznek meg. Mindez valószínűleg hiteles tényeken alapul, hiszen a július 20-a körüli napok időjárása végletesen szeszélyes, a meteorológusok tudnák megmondani, miért, azonban nem nehéz felfedeznünk bizonyos motívumokat és párhuzamokat a bibliai Királyok Könyvének Illés-életrajzával. Illés Izrael Istene nevében szárazságot bocsát az országra Acháb és Jezabel Baal-kultuszán fölgerjedve („ezekben az években ne hulljon se harmat, se eső, csak az én szavamra”), később pedig, midőn a Kármel hegyén összemérte erejét Baal 450 prófétájával, könyörgésére „tűz hullott az Úrtól”, ezt követően pedig „nemsokára elsötétedett az ég a viharfellegektől, és hatalmas záporosó esett.”² A harmincas évek újságírója a maga kissé fellengzős modorában így festi elénk a múlt századi csapásokat: „Nyolcvannégy éve, hogy e napon megáll a munka a legnagyobb dologidőben, mert így fogadták meg az ősök. Így fogadták meg akkor, amikor a Teremtő kifürkészhetetlen akarata három egymást követő évben egyik csapást a másik után mérte a községre és lakóira. A 49-es évi »nagy szaladás« után visszatérők üszkös romokat, csonka templomot találtak a virágzó község helyén. Nagy szorgalommal láttak a romok eltakarításához, a szántókon burjánzó embermagaságú bozót kiirtásához. Felépültek az új hajlékok, gulya és ménes legelt a legelőkön, újraéledt a község. De 1851-ben a különböző vidékekről összeterelt állatállományt megtizedelte a dögvész, alig maradt néhány állat. A rákövetkező évben aszály pusztított, és olyannyira tönkretette a termést, hogy a népnek kivétel nélkül messze más határokból kellett munkát vállalni, hogy némi ve-

tómaghoz, kevés kenyérhez jusson. (. . .) De nem teljesültek a remények. 1853-ban Illés napján oly irtó vihar száguldott végig a községen és a határon, amely mindent elpusztított. Az órák hosszat tartó jégverés letarolt mindent. Nemcsak a termést semmisítette meg, hanem irtó kárt tett a jószágállományban is. Az aprójószágot agyonsújtotta, de lovakat és szarvasmarhákat is. Az irtó erejű vihar fákat tépett, tetőket vitt el, a szabadon talált boglyákat, szekereket felborította. A jégesőtől kicsépelte kéréket más határba vitte.”³

Az Illés-napi viharokról természetesen számtalan történet gyűjthető a száj-hagyomány alapján is. Illést az idősebbek „Isten ostorának”, a villámlást „Isten büntetésének tartják”. Az égzörgést Illés tüzes szekérének tulajdonítják, akár csak a délszlávság körében. Temerinben is él még az a hiedelem, hogy a villám okozta tüzet csak tejjel lehet eloltani, s az is, hogy a tej vonzza a villámot. „Ha zörgött az ég, oszt fejtek Sörös öregapámék, akkó a kötő alá tették a zsétárt, mert a tej húzza a villámot.”⁴

A névnapját kereső Illés hiedelemmondája Temerinben is ismert. „Mindég azt modták, hogy kérdezi az Illés az Úr Jézust, hogy mikor van az ő nevenapja. Vót, hogy hát nem mondta még neki. Vót, hogy aszonta, hát most már emút. De néha eltalálta pont azokat a napokat Illés, akkor megjelent irtó nagy viharral, széllé.”⁵ Göcseji magyar és muravidéki szlovén párhuzamaiban Illés Istent faggatja, egyes szerb vidékeken „testvérét”, Ognjen Mariját (július 17-én ünneplik a pravoszlávok) a nevenapja felől. A szerb mitológiai szótár magyarázata szerint Ognjena Mariját azért ünneplik, hogy ne árulja Sveti Ilijának, mikor van a nevenapja.⁶ Többnyire azonban a munkatilalom megsértése miatt áll bosszút Illés, a helyi hiedelemtörténetek szerint legalábbis, illetve azért, mert nem ünnepelték meg méltó módon a napját. Ennek párhuzamait is megtalálhatni a Balkánon. *Tihomir Dorđević* szerint az égzengés és villámlás elhárításának bevett módja a szerbek körében „bizonyos ünnepek megülése”, ezek közé tartozik Ilindan is (a régi naptár szerint július 20-án, az új szerint augusztus 2-án).⁷ Itt jegyzendő meg, hogy a temerini nép nemcsak július 20-át (a „magyar” Illést), de augusztus másodikát is aggódba várja, még napjainkban is.⁸ Egyik helyi hiedelemtörténet szerint Illés azért jelent meg egymás után több évben is a temerini határban, mert: „Nem tartották meg a napját, még csak még nem jelent. Hát a szentek bárhun mutatkoznak. Ó ijen vihar formában mutatkozott. Figyelmezteti a népeket, hogy a szent napokat még muszáj tartani.”⁹ Úgy tartják, hogy Illés napjára is érvényes az igazság: „aki vasárnap gyút, nem az éteti még”, vagyis, aki dolgozik Illés-napon, az könnyen pórul jár. „Vót egy hold muhar a goszpodincai határban. Még én fi(j)atal vótam, huszonnyolc-harminc éves. Lē köllött kaszáni. És egy nap egy embēr egy hold muhart nehezen bir lēkaszáni, ha nagyon jó a muhar. Most eltökéltem, hogy Illés napja előtt lēkaszálom. Mēgfenytem két kaszát, kikalapáltam, hogy ne köjjön vele kint veszőnni. Mer Illés napján, ha valaki mēnt ki a határba, azt lēbēcsúték. Lebēcsúték. Nem nézték jó szēmmel. Hát én nem mēgyék ki Illés napján, hanem majd előtte. És mi történt? Nem birtam lēkaszáni, mer rām-sötētédētt. De maradt egyóra(j)i munka. Kint hattam a kaszákat a kukoricába. Mikó kezdett viranni, mēgin ott vótam biciklivel. Elvégeztem az egyóra(j)i munkát, hát most szárad az én muharom. A kaszát mēgint kint hattam a kukorica közt, hogy nē lássák Temerinbe, hogy én vótam kint dógozni. Mēg is száradt a muharom, összeraktam, persze, magam, egyedül. Mikor összeraktam

az utolsó bogját, egy erős forgószél gyűjt, s az én muharfödemen végigmént. Ez három napnak utána történt Illés után. Azt mondták az emberek, megkísélt az Illés három napot. Itthon, Temerinben is vót nagy zivatar. Abba az esztendőbe csinátattam új kaput az Újsoron. A vihar körösztülemelte a nagykaput a botlón, még lőverte a házrul a cserepet. A muharomat még úgy szétvitte a kukorica közt, hogy nem lehetett összeszedni.”¹⁰ T. Đorđević idézi Sveti Ilija kapcsán Lileket is, aki szerint e napon „nem dolgoznak sem a keleti pravoszlávok, sem a mohamedánok, mert félnek a mennydörgéstől.”¹¹ Más adatok szerint Szerbiában e napon nem végeznek semmilyen nehéz munkát, mert az szárazságot vagy jégesőt okozna.¹² A *Szegedi szótár* az Illés-napi sütés és mosás tilalmát említi. Ez utóbbit ismerik Temerinben is. „Azon a napon mostak. Ez Zsablyán vót. Mikor a Német Iika néni mosott. Osz estefelé gyűjt egy nagy borulás, oszt a villám épp az ő házukba csapott bele. Pedig mondták neki, hogy Illés van, nē dógózz. Ez gyerekkoromba vót.”¹³ Illést, mint láttuk, összefüggésbe hozták a dögvésszel is. Ilyen vonatkozású példát megőrzött a szájhagyomány is. „Anyuka, a feleségem meséte mindig, hogy az ő édesanyjának a testvérei majd mennek dolgozni. A goszpodincai határba. Goszpodincán nincs Illés, mondták. De a tanyán a libák, az övéké, pirossal mind megvót jegyzve. Hát amikor hazagyűttek, vót mit látni. A libák mind megvótak dögölve. Azok, akik dolgoztak Illés napján, azoknak mind megdögöltek a baromfi(j)a(j)i.”¹⁴ A munkatilalom szervesen kapcsolódott a népi hiedelemvilág egész rendszeréhez, azonban az idők során elnyerte egyházi és községi hivatalos szentesítését is. A helyi napilap 1935-ben arról értesíti a község lakóit, hogy „a községi előljáróság a régi szokásokhoz híven Illés napján úgy a községben, mint a határban teljes napi munkaszünetet rendelt el, amit dobszóval hirdetett ki.”¹⁵ Természetesen a munkatilalom mint tabu ekkorra már munkaszünetté szelődött, egyre inkább ünnepi funkciójává vált, nem feledtette el azonban a tabu hagyományosabb értelmét, a bajelhárítást. A bajelhárításnak más módzatával is éltek. „Nyócszázegybe, kettőbe, háromba úgy elvágta Temerint a jég, hogy Illéskó maj nem maratt búza, már lē vót (aratva), kukorica, sēmmi. Sēmmi. Akkó tették, mer erū jött a jég, Szőreg felū, akkó tették Szőregné azt a kérésztet oda(j)a, és eztet az ódalt verte. Hogy babona-(j)ē a köröszty vagy nem babona, de attú erū a részrū még nem vót jég. Kérdőzzék még idősebb emberekű, én nem vagyok szentés, de nem vót még jég erū.”¹⁶ Az úgynevezett Kéri kérésztet (nevét onnan kapta, hogy az ókéri út mellett áll) mái napig nagy tisztelet övezi. Az idők során háromszor ledöntötték (világháború, szövetkezetesítés, tagosítás) vagy megrongálták, azonban buzgó hívek mindig újraállították. Az egykori fakereszt korhadt részeit többen maguknál tartják, egy idősebb parasztember a fa Krisztus egyik karját őrizi az eresz alatt, mint mondja, „hogy megsegítse az Úristen.”¹⁷ Az Illés-naphoz kapcsolódó helyi hiedelmek között meg kell említeni azt a termésjóslást, miszerint „Ha Szent Illéskó zörög az ég, lukas lesz a mogyorú.”¹⁸ Čajkanović alapján pešteri és bihori hiedelemközlésekben is felismerhetni,¹⁹ nyilván összefüggésben azal a délszláv tradícióval, hogy a mogyoró véd a villámoktól.

Az Illés-nap megünneplésére vonatkozó első, részletesebb adatokkal csupán a harmincas évektől kezdődően rendelkezünk. Egy korábbi, 1910-ből származó feljegyzés alapján arra következtethetünk, hogy a községi ünnepen tartott misére nem a katolikus templomban, hanem szabad ég alatt került sor.²⁰

Illés-napi szabadtéri misézésre Bálint Sándor is említ példát. Az ünnepi misét követő népünnepély első említésére 1934-ben kerül sor. Korábbi meglétét sem igazolni, sem cáfolni nem tudjuk. Azonban – bármikortól is datálódjon az Illés-napi népünnepély – szó sincs holmiféle elszigetelt jelenségről. Párhuzamai mind a magyar, mind a délszláv néphagyományban föllelhetők. A *Srpski narodni kalendar* rövid összefoglalója szerint például Crna Gora déli törzsei körében, de Takovón is él az Illés-napnak népünnepélyszerű megülvése. „A Kucs-törzsbéliek, a vasojevićok és a többi Crna Gorai-i hegylakók Szent Illéskor tíz óra után népgyűlésre mennek. A nép rendszerint valamely víz melletti tisztáson gyűlekezik, a fiatalság táncol és vigadozik, az öregebbek csoportokba verődve beszélgetnek a terméstől és általános dolgokról.”²¹ És, teszük hozzá a szerzők, Illés napján puskáikból a takovóiak a felhőkbe eresztenek néhány golyót. Temerinben a felhőlövöldözés ugyan nem divott, viszont adataink vannak arról, hogy Illés-nap reggelén – 1934-35-36-ban – azért elsütöttek egy mozsárgyút. Hogy ennek volt-e hagyománya az első világháborút megelőző időkből, nem tudjuk. Tény az, hogy különösen a királyi diktatúra első éveinek idején népünnepélyről még a mozsárgyú mellözésével sem lehetett szó. Az Illés-napi ünnepség lényegében a templom falai közé szorult, s nagyobbára a misére korlátozódott. Fordulatot az 1934-es ünnepség hozott, nyilván nem függetlenül bizonyos diplomáciai, bel- és külpolitikai konstellációktól sem, amelyekre ezúttal sem okunk, sem alkalmunk kitérni. Bizonyos, hogy a harmincas évek derekán Vajdaság-szerzte intenzív, lelkes, de a dilettantizmus bizonyos jegyeit is magán viselő mozgalom indult meg a magyarság körében a még élő, de visszaszorulóban levő folklórtradíciók, néphagyományok felújítására. A folklorizmus sajátos jelenségéről van szó, amely elsősorban bizonyos népszokások megünnepelésének területén érezte a hatását, noha kiterjedt a folklórművészetekre is. Gomboson Gyöngyösbokrétát, Csantavéren nagyboldogasszonyi népviseleti ünnepségeket, Bezdánban Gyöngykalárist és aratási ünnepséget, Muzslán Gyöngyösbokrétát, lovasbandériumos felvonulással, Doroslón szüreti mulatságot, Székelykeven fél évszázados letelepedési jubileumot ünnepeltek. Mindez, függetlenül a minőségtől, kétségkívül a nemzetiségi identitástudat megerősítését is szolgálta. Ilyen regionális kontextusban elevenítették fel a temerini Illés-napi szokásokat is. De nem csupán felelevenítették, hanem új elemekkel bővítették a már elhalványulóban levő tradíciót. A hagyományos néphit és népszokások, a hivatalos egyházi felfogás, a vásári kultúra és a kispolgári operettvilágkép hatása és megnyílvánulási formái bizonyára mind-mind kimutathatók lennének egy alaposabb elemzés során. Az Illés-nap megváltozott/megváltoztatott funkcióját pontosan érzékelt a Reggeli Újság cikkírója, amikor – persze, a magát fölvilágosultnak hívó középosztálybeli értelmiségi dölyfével – megállapította: „Ma már az Illés-nap nem a rettegő ember babonás rémképeket festő tétlenségének napja . . .”²² Valóban, a szakrális népi tradíciók ebben a kavalkádban egyre inkább elvesztették korábbi fontosságukat. De természetesen nem szűntek meg teljesen.

Vizsgáljuk meg most az 1934-es ünnepség műsorát!

1. Reggel ötkor mozsárlövés;
2. A tűzoltózenekar zenés ébresztőt szolgáltat (hatkor);
(A későbbi években lovasbandérium is bejárta a falu nagyobb utcáit.)

3. Fél nyolckor a községi egyesületek tagsága gyülekezett, majd egyesületi zászlaikkal a községháza elé vonultak;
4. Az egybegyűlt tömeg 9 órakor elindult az ún. tábori misét meghallgatni. Érdeemes egy pillantást vetni a felvonulók beosztására.

iskolás lányok	a gazdakör lovasbandériuma	iskolás fiúk
nagylányok	az egyesületek tagsága zászlaikkal	legények
	férfiak (főleg parasztok, földmunkások)	
	templomi énekkar	
	zenekar	
	papság	
	előljáróság	
	községi és hitközségi képviselők	
	asszonyok	

5. Tábori mise (tíz órakor);
 6. Visszatérés a templomba az áldásra.
- EBÉDSZÜNET**
7. Aratófelvonulás 30 fogattal, lovasbandériummal, tűzoltózenekarral (két órakor);
 8. Az aratónép körtánca;
 9. Játékok, erőpróbák, versenyek;
 10. Tánc (reggelig)

Az ünnepi sorrend a későbbiekben sem módosult lényegesen, legfeljebb a kísérőrendezvények változtak. Pl. 1934-ben bemutatták Kacsóh János vitézét, 1935-ben irodalmi estet szerveztek, 1936-ban egy „rég”i temerini lakodalmat rekonstruáltak stb. Szempontunkból különösen az 1936-os rekonstruált „rég”i temerini lakodalom” érdemel figyelmet. Főként azért, mert az eredeti tervek szerint nem amatőr táncosok lakodalmát tervezték erre – és a későbbi Illésnapokra –, hanem tényleges házasságkötést.

A Temerini Újság ezt alkalmi „vőfényversben” harangozta be:²³

*Nyolcvan néhány évvel ezelőtt – így nyáron
Az Isten haragja kaszált a határon.
Egymás után kettő-három esztendőben
Szent Illés szekere dübörgött az égen.*

*Őseink Illésnek ünnepet fogadtak,
Mi meg azon eztán tartunk lakodalmat.
Egy-egy pár közülünk minden esztendőbe
Ezen a napon lép az oltár elébe.*

*Becsületes nevét a legelső párnak,
Kik a jó példával, im, majd elől járnak
El nem árulhatjuk – erre köt az eskünk,
Különben a névre több szót nem is veszünk.*

A napilap hamarosan kénytelen elismeri a kudarcot. „Az idei népünnepély, amelynek keretében egy régi temerini lakodalom kerül bemutatásra, különösen magasztos célt szolgál, amennyiben az ünnepség rendezősege terve vette, hogy az ünnepély jövedelméből az esküvő, szegény sorsú ifjú párt egy 200 szögöles házhellyel megajándékozza s ezen szociális cselekedettel lehetőséget nyújt annak egy saját otthon felépítésére. Ezen magasztos, szép terv az idén sajnos nem sikerült, épp a megértés hiánya miatt. Nem jelentkezett oly szegény sorsú ifjú pár, aki lakodalmát az egész község jelenlétében akarta volna megülni. Így az idei lakodalmas párt műkedvelők fogják megjátszani.”²⁴ Az elfuserált ötletet tekinthetnénk akár helyi érdekű kuriózumnak is, amelynek nincs különösebb jelentősége a folklorisztika számára. S noha egyelőre nehéz bizonyítani, élnünk kell mégis a gyanúperrel, hogy a „szegény sorsú ifjú pár” kiházásításával a szervezők – tudatosan vagy öntudatlanul – egykor *meglévő szokást* elevenítették volna fel. *Bálint Sándor* Máriapócs búcsúnapja kapcsán említi a következőket: „Görögkatolikus papcsaládok még a közelmúltban is ilyenkor találkoztak Pócson egymással. Elhozták eladólányaikat is, hogy – mint mondogatták – majd Illés adja férjhez őket. Megjelentek rajta a szentelés előtt álló, házasulandó görögkatolikus papnövendékek is. Így a búcsú egyúttal házasságszerző alkalom volt.

Itt nyilvánvalóan „igen régi, színes hagyomány emlékezetéről, utóéletéről van szó” – jegyzi meg *Bálint Sándor*, s XVIII. századi ruszin, román, magyar vonatkozású adatokat említi. Hozzáteszi még: „Illés napján – nyilvánvalóan a görögkeleti Illés-nap házasságszerző hagyományaitól illetve – Hétfalu evangélikus csángó fiatalosága a múlt században párkereső mulatságot szokott tartani.”²⁵

Az élénk Illés-kultusz jegyében 1938-ban Skrabán Endre helyi kádármeister, naiv festő elkészítette Illés próféta mennybemenetelét ábrázoló festményét, amit még ugyanabban az évben ünnepélyesen fel is szenteltek.

Az Illés-napi látványosságok a második világháború után visszaszorultak a templomba, templomkertbe. Az ünnepi misét a korábbinál jóval szerényebb keretek között mozgó, jórészt gyermekekkel előadott áhítatos dramatizált jelenetek, népzene, néptáncos műsorok követik napjainkban is.

Az Illés-nap a megváltozott társadalmi körülmények hatására mára elveszítette egykori varázsát, kohéziós erejét. A munkatilalmat, az ősök által „Illés prófétának” tett, majd évente megújított fogadalmat egyébként is csak a kispárosok és a földművesek tudják megtartani. S ők, különösen az utóbbiak, kitartóan ragaszkodnak is hozzá.²⁶

Jegyzetek

- ¹ Bálint Sándor: Ünnepi kalendárium II., 62-68.1.
- ² Lásd a Biblia Királyok könyvét.
- Itt jegyzendő meg, hogy a bibliai „tüzes szekér” motívuma is él a helyi szájhagyományban, s az Illés próféta tiszteletére felszentelt festmény is a tüzesszekeres mennybemenetelt ábrázolja. A „tüzes szekér”, de más mozzanatok ugyanúgy, az Illés-problematikát összefüggésbe állítják a szláv Perun-, a skandináv Thór-, a germán Donar-, sőt az indiai Indra-kultusszal, erre azonban ezúttal nem szükséges kitérnünk.
- ³ Temerini Újság, 1937. VII. 18.
- ⁴ Adatközlő: Kohanecz György földműves, sz. 1909, felv. 1989
- ⁵ Adatközlő: Horváth Lajos földműves, sz. 1915., felv. 1989
- ⁶ Bálint Sándor: i.h., valamint a Srpski mitološki rečnik megfelelő szócikke. A görögkeleti felekezetű délszláv *Ognjena Marijájának* római katolikus naptári megfelelője *Kármelhegyi Boldogasszony* napja (július 16-án). Bizonyára nem véletlen, s mélyebb összefüggésekre utal, hogy a kármeliták Illés prófétában rendjük (mely a XII. sz.-ban tűnt fel Európában) alapítóját tisztelik.
- ⁷ Đorđević: Priroda u verovanju a predanju našeg naroda, 1–4., 114. I. Szendrey Zsigmond A magyarság néprajza IV. kötetében Illés napja kapcsán többek között megjegyzi: „Az ősi kígyó- és medveünnep pásztorok dologtöltő napja, de dologtöltő napja a gazdának is, mert mennykő csapja a földön dolgozót.” (279.1.) A szokás elterjedtségéről azonban közelebbi lokációt nem nyújt.
- ⁸ Csorba Béla: Temerini néphagyományok, 142.1.
- ⁹ Adatközlő: Giric Franciska parasztasszony, sz. 1930., felv. 1989
- ¹⁰ Lásd a 4. sz. jegyzetet.
- ¹¹ Đorđević: i.h.
- ¹² Srpski mitološki rečnik, i.h.
- ¹³ Lásd a 9. sz. jegyzetet.
- ¹⁴ Lásd az 5. sz. jegyzetet.
- ¹⁵ Temerini Újság, 1935. VII. 21.
- ¹⁶ Adatközlő: Tóth Mihály földműves, sz. 1909., felv. 1979., gy: Varga Magdolna.
- ¹⁷ Lásd az 5. sz. jegyzetet.
- ¹⁸ Csorba: i. m. 143. 1.
- ¹⁹ Čajkanović: Rečnik . . . , 159–163. 1.
- ²⁰ A temerini Miasszonyunk Iskolanővérek kéziratos krónikája (1881–1923).
- ²¹ Srpski narodni kalendar, 129–130. 1.
- ²² Kovách Ágoston: Eddig nem tapasztalt igyekezettel és lelkesedéssel folynak Temerinin az Illés-napi ünnepek előkészületei. Reggeli Újság, 1936. VII. 16.
- ²³ Temerini Újság, 1936. VII. 18.

²⁴ Temerini Újság, 1936. VII. 19. Valamint fontos adatokkal szolgált Varga Imre nyugalmazott kántor, sz. 1915. (1989).

²⁵ Bálint Sándor: i.h.

²⁶ Az ünnep utóéletéhez tartozik, hogy a VMDK is fölelevenítette a hagyományt, emellett javasolta, hogy július 20-án legyen a község ünnepe. Ez ugyan nem történt meg, de egy utcát Szent Illésre kereszteltek át. Másrészt a hiedelemkör szívósságát jelzi, hogy 1991 Illés-napján több temerini egy „ördög alakú” vörös felhőt látott a nyugati égen, amiből a közelgő véres eseményekre következtetett.

Függelék

Az 1936-os Illés-nap „restaurált” lakodalma vonatkozóan két sajtóközleménnyel is rendelkezünk. Az Újvidéken megjelenő Reggeli Újság írása alapján a lakodalom tervezett sorrendje ez volt:

„1. Jegyajándék váltás.

2. Menyasszony kikérés, akit kiadnak ugyan, de csak úgy, ha a menyasszony násznagyának kérdésére a vőlegény vőfélyei meg tudnak felelni.

3. Az örömanya fogadja a menyasszonyt és a násznépet. A menyasszony vőfélyei a következő kezdetű verset mondják:

Örömanya, gyűjts világot,

Itt hozzák a gyöngyvirágot.

4. Jelképes esketés után visszatérnek.

5. Lakoma, amelyen a vőfélyek verseiket szavalják el, búcsúztatják a szülőket stb., stb.

6. Menyasszonytánc és kontyolás. Közben a közönséget finom sütésű fonatos lakodalmi kaláccsal kínálják meg.

7. Temerini gyerekekből alakult zenekar hangversenye.

8. Negyven pár kisleány népviseletben táncol.

9. Felöltöttek tánca temerini népviseletben.

10. Öregek tánca.”

(1936. július 17.)

A Temerini Újság tudósítóját leginkább a násznagy és a vőfélyek tréfás vetélkedője fogta meg:

„Lőrinc János, a menyasszony vőfélye ékes rigmusokban bejelenti, hogy fázik a menyasszony lába, mert a vőlegény nem hozta még a jegycipőt. De már itt is a vőlegény vőfélye, Pethő Lajos, aki víg, kurjongató kísérettel hozza a jegycipőt s viszi a virágot, rozmarint, amit a násznép között elfognak árverezni. Majd újból megjelennek a vőlegény kiküldöttei Dujmovics József násznagy vezetésével, hogy elvigyék a menyasszonyt. De ez nem megy olyan egyszerűen. A menyasszony násznépe nem engedi őket a portára. Kérdik, mi járatban vannak, talán eltévedtek, s amikor már bizonyos, hogy nem más határába készültek, előáll a másik násznagy, Koperec Pál, hogy beengedik őket, ha megfelelnek az ő három találós kérdésére. Első kérdés: Mi van a keresztfán fölül? Megindul a találgatás sok kötegetéssel, míg kisüti Dujmovics, hogy a vendég-

oldal van a keresztfán felül. A második kérdést is megfejtí, hogy az ekének van hátul a szarva. A harmadik kérdést, mi a csodák csodája, az, hogy ő tegnap még kanász volt, ma pedig násznagy, szintén megfejtette. Tehát semmi akadálya sem volt annak, hogy kikapják a menyasszonyt, és elkezdődött a búcsúztatás.”

(1936. július 26.)

Mindez a lakodalmi szokások kutatásához is némi adalékkal szolgálhat a későbbiekben.

Irodalom

ANTONIĆ, DRAGOMIR – ZUPANC, MIODRAG: Srpski narodni kalendar. Beograd, 1988

BÁLINT SÁNDOR: Ünnepi kalendárium II. Budapest, 1977

BÁLINT SÁNDOR: Szegedi szótár. Budapest, 1957

BIBLIA. Budapest, 1976

ČAJKANOVIĆ, VESELIN: Rečnik srpski narodnih verovanja o biljkama. Beograd, 1985

CSORBA BÉLA: Temerini néphagyományok. Újvidék, 1988

DEDEK CRESCENS LAJOS: Szentek élete. Különös tekintettel a magyar szentekre és azokra, ki Magyarországon ósrégi idóktól fogva kiváló tiszteletnek örvendenek, valamint a különböző védőszentekre. A legjellegesebb kútfők és szent életírók nyomán. Budapest, é. n.

DORĐEVIĆ, TIH. R.: Priroda u verovanju i predanju našeg naroda. Beograd, 1958

KULIŠIĆ, Š. – PETROVIĆ, P. Ž. – PANTELIĆ, N.: Srpski mitološki rečnik. Beograd, 1970

NODILO, NATKO: Stara vjera Srba i Hrvata. Split, 1981

POLNER ZOLTÁN: Sáremler. Szeged, 1989

SEIBERT, JUTTA szerk.: A keresztény művészet lexikona. Budapest, 1986

VISKI KÁROLY szerk.: A magyarság néprajza. IV. kötet. (Harmadik kiadás), Budapest, 1943